

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی ایران

همایلی، کلبه فوانین، مریه و مقررات - گزارش کمیسیونها - صورت مشروح مذاکرات مجلسین - اخبار مجلس - انتصابات - آگهیهای رسمی و قانونی

شماره ۲۴۴۷

شنبه ۱۱ آبان ماه ۱۳۳۱

سال هشتم

شماره مسلسل ۳۱
دوره هفدهم مجلس شورای ملی

مذاکرات مجلس شورای ملی

جلسه ۳۱

صورت مشروح مذاکرات مجلس روز شنبه

اول آبان ماه ۱۳۳۱

فهرست مطالب :

- ۱ - تصویب صورت مجلس
- ۲ - بیانات قبل از دستور - آقایان: جلالی - دکتر فاخر - دکتر سنجابی
ضمناً طرح سه فوری تفسیر اصل پنجم قانون اساسی را تقدیم نمودند (حاج سید جوادی
- ۳ - طرح و تصویب سه فوریت و اصل طرح پیشنهادی راجع به تفسیر اصل پنجم قانون اساسی
- ۴ - معرفی آقای مفتاح بمعارفت وزارت امور خارجه بوسیله آقای وزیر امور خارجه
- ۵ - تقاضای آقای دکتر بقائی راجع بطرح لایحه دوره ۱۶ در مورد مستمری و نه سرهنگ نوری شاد طبق ماده ۴۱ آئین نامه داخلی
- ۶ - قرائت لایحه تمدید حکومت نظامی در طهران
- ۷ - ختم جلسه بعنوان تنفس

مجلس ساعت نه و پنجاه دقیقه صبح بریاست آقای مهندس رضوی (نایب رئیس) تشکیل گردید

۱- تصویب صورت مجلس

نایب رئیس - جلسه رسمی است صورت غائبین جلسه گذشته قرائت میشود (بشرح زیر قرائت شد)

غائبین با اجازه آقایان - مکی - یارسانا - میر اشرفی - پور سر تیپ - شادلو - شبستری - غائبین بی اجازه - آقایان: دکتر امامی - مهندس حسینی - بهادری - محمد حسین - نقاشانی - مدرس - راشد - تولیت - شهاب خسروانی

دیر آمدگان با اجازه آقایان: منصف معتمد دماوندی - کتبخانه - ناصر ذوالفقاری - صراف زاده
دیر آمدگان بی اجازه آقایان: حمیدیه ۱۵ دقیقه - دکتر طاهری ۲۰ دقیقه - ملک مدنی ۲۰ دقیقه - رفیع ۲۰ دقیقه - دکتر سنجابی ۲۰ دقیقه - معظمی ۲۰ دقیقه - دادور ۲۵ دقیقه - نجفی ۲۵ دقیقه - شهیدی ۳۰ دقیقه - دکتر شایگان ۳۰ دقیقه - اورنگ ۳۰ دقیقه - دکتر بقائی ۳۰ دقیقه - خسرو نقاشانی

۳۵ دقیقه - احمد فرامرزی ۴۰ دقیقه - صفایی ۴۰ دقیقه - دکتر مصباح زاده ۴۵ دقیقه - ناظر زاده ۴۵ دقیقه - ذکائی ۴۵ دقیقه - حائری زاده ۴۵ دقیقه - دکتر کیان ۴۵ دقیقه - دکتر ملکی ۴۵ دقیقه - دکتر فاخر ۴۵ دقیقه - عامری ۴۵ دقیقه - عبدالرحمن فرامرزی ۴۵ دقیقه - امامی اهری ۴۵ دقیقه - دکتر فقیهی شیرازی ۵۰ دقیقه - امیر افشاری ۵۰ دقیقه - میلانی یکساعت - شوکتی یکساعت و ۱۰ دقیقه - زهری یکساعت و ۱۵ دقیقه

نایب رئیس - آقای کههد در صورت

جلسه نظری دارید؟

کههد - اشتباهاتی در صورت جلسه هست تصحیح می کنم و تقدیم میکنم و می خواستم عرض کنم که در جلسه قبل بنده منظورم از آذربایجان که گفتم کیلان بود آقای وزیر کشور هم مطالبی فرمودند که جواب عریض بنده نبود

نایب رئیس - تذکر اصلاحی آقای

کههد تصحیح می شود، آقای دکتر شایگان

دکتر شایگان - خیلی خوشوقت

هستم که این قضیه وقت مورد توجه هیئت محترم رئیس مجلس واقع شده است ولی بنده یاد ندارم که بنده را بخواهند برای یک جلسه ای و نیایم و بنده هم نمی دانم که چطور حساب کرده اند بنده خیلی خوشحالم که اینکار را بفرمائید و خیلی خوشوقتیم که این جریمه را بفرمائید ولی بنده چنین چیزی یاد ندارم و هر وقت بگویند می آیم می نشینم در ساعت ۹ باید زنک زده شود و بخواهند که بیایم اینجا (کریمی - از ساعت ۹ غیبت را حساب می کنند) در هر صورت بنده تأیید می کنم اینکار را و بسیار کار مستحسنی است سخت گیری هم بشود خوب است ولی باید حسابی در کار باشد

نایب رئیس - آقای نریمان
نریمان - در بیانات بنده در جلسه گذشته اشتباهاتی در چاپ هست تصحیح می کنم میدهم به تند نویسی
احمد فرامرزی - من از اول وقت همیشه اینجا هستم و میروم کتابخانه و به آقا کمال می گویم هر وقت زنک زندمن را خبر کن
نایب رئیس - آقای غروی

مهندس غروی - عرض کنم بنده در جلسه قبل وقتی وارد سرسرای پائین شدم دیدم آقای مأمور حضور و غیاب دارد در آنجا صورت حاضر و غایب را می نویسد در صورتی که مطابق ماده ۷۲ آئین نامه باید در طالار جلسه حاضر و غایب کرد و مطابق همان نظام نامه مسا موظفیم وظایف خودمان را انجام بدهیم از مقام ریاست تمنی می کنم که یک ربع ساعت بعد از ساعت ۹ مطابق ماده ۷۲ آئین نامه تشریف بیاورند در پشت میز ریاست بنشینند آنوقت اگر جلسه تشکیل نشد تشریف ببرند بیرون آن وقت غائبین تمام روز باید جریمه بشوند اگر اجازه می فرمائید بنده ماده ۷۲ آئین نامه را برای اطلاع همه آقایان بخوانم ماده ۷۲ میگوید « نمایندگان باید در روزی که قبلاً برای تشکیل جلسه معین شده منتهی تا ۱۰ دقیقه بعد از ساعت معین در طالار جلسه حاضر شوند » آن سرسرای پائین ماخذ عمل نیست « در صورتیکه در آخر ۱۵ دقیقه اکثریت برای شروع مذاکره حاصل نشود رئیس مجلس را تعطیل میکند و غائبین بی اجازه معادل حقوق تمام روز جریمه میشوند و اسامی آنان در جلسه علنی بعد جدا گانه اعلام میشود » این ۱۵ دقیقه ای که گفتند نه در سرسرای پائین است بلکه در طالار جلسه است بنده از مقام ریاست استدعا میکنم که نسبت بآن دو جلسه که برخلاف آئین نامه

رفتار شده است توجه بفرمایند و بدینم مطابق آئین نامه رفتار شود. يك عرض دیگری هم دارم و آن این است که جناب آقای کهید در جلسه گذشته در ضمن بیانات خودشان در باره لزوم محصولات داخلی بیاناتی فرمودند و چون این مطلب خیلی صحیح بود آقایان از بس احسنت گفتند ما اصلاً مطالبشان را نفهمیدیم ایشان فرمودند از جای لاهیجان اگر چندان خوش طعم هم نیست مصرف کنیم این را کم لطفی فرمودند جای لاهیجان از هر جهت خوب است به جای های خارجی هم برتری دارد.

نایب رئیس - در این مورد باید اجازه بگیریم بعداً صحبت بفرمایند اگر نیست با اظهارات آقای کهید میخواهید مطلبی بیان بفرمایید بعداً اجازه بگیریم و صحبت بفرمایید آقای حائری زاده.

مهندس غروی - بنده خواستم از ماده ۹۰ استفاده نکنم باشم.

شمس قنات آبادی - معلوم میشود اگر به جای توهین کنند آقای مهندس غروی بخودشان میگردد.

حائری زاده - يك اصلاحات مختصری است که بنده خواهم کرد و بهیئت تجربیه میدهم که باز در آن وقت را نکرده باشم.

نایب رئیس - آقای امامی اهری امامی اهری - بنده خواستم تذکر بدم که در آمدن بنده با اجازه بودی یادداشتی هم در این باب تقدیم کردم و يك قسمت هم آقای کهید در جلسه گذشته راجع به مصائب آذربایجان تذکر فرمودند بنده خواستم ضمن تشکر از ایشان عرض کنم که آذربایجان ۲۱ نفر و کابل دارد و این ۲۱ نفر و کابل بهتر میتواند مصائب آذربایجان و بدبختی و فقر و فاقه آنجا را تذکر بدهند ولی بدبختی در این است که يك دولتی در سر کار است که همه مردم نسبت بآن دولت پشتیبان هستند این مطالب را باید در نظر بگیرند و تذکر بدهند والا اگر ما هم در نظر نگیریم این قسمت ها را هم موقع میتوانیم تذکر بدهیم

نایب رئیس - آقای ملک مدنی - بنده این علی که شده است برای حاضر و غایب تقدیس می کنم و بسیار نظر صحیحی است ولی ماساعت ۹ کمی آتیم يك ربع بعدش باید در مجلس حاضر و غایب بشود هر کس هم حاضر نشد باید جرمه بشود بنده خودم جزء اشخاصی هستم که جرمه شده ام بنده این عرض را که میکنم برای این است که ما نیم ساعت سه ربع ساعت این جا می آتیم می نشینیم و يك عده از آقایان هستند که عادت دارند در تشریف میآورند بمقیده بنده شایسته است که مجلس شورای ملی هر ساعتی که معلوم میکند آقایان حاضر شوند همان طوری که آقای مهندس غروی گفتند اگر مقام ریاست تشریف بیاورند و در صندلی

ریاست جلوس کنند و بعد از يك ربع ساعت اگر حاضر نباشیم جریمه بشویم که همه آقایان سر ساعت ۹ حاضر بشوند و بیایند در جلسه که کاری هم انجام شده باشد.

نایب رئیس - آقای دکتر شایگان فرمایشی دارید؟ (دکتر شایگان - عرضی ندارم) آقای دکتر بقائی (دکتر بقائی قبل از دستور عرضی دارم) آقای ناظر زاده.

ناظر زاده - بنده در جلسه قبل عین اعتراضی که آقای مهندس غروی کردند بنده گفتم چون اسم ایشان جزء غائبین نبود گفتند که خوب نیست این اعتراض ولی این دفعه که خودشان جزء غائبین بودند این اعتراض را کردند.

نایب رئیس - آقای خسرو قشقائی **خسرو قشقائی** - بنده خواستم تذکر بدم که آقای محمد حسین قشقائی که به مجلس نمی آید کسالت دارند و مریض هستند.

نایب رئیس - دیگر بصورت مجلس نظری نیست؟ (اظهاری نشد) بنا بر این صورت جلسه ۳ شنبه ۲۹ مهر ماه با اصلاحاتی که شده است تصویب میشود

صفائی - بنده عرض دارم **نایب رئیس** - بفرمایند.

صفائی - راجع باین نسبت آقایان اگر همه جریمه شده اند بنده حرفی ندارم. البلاعاذامت طابت. عرض کنم که طوماری هم هست بماضی چند هزار نفر از اهالی خطاب بدولت و مجلس که جناب آقای فلسفی واعظ شهیر برای ما سخنرانی کنند (کریمی - مال قزوین است؟) خیر مال کرمانشاه است.

بیانات قبل از دستور آقایان: جلالی دکتر فخر د کتر سنجابی (ضمن طرح سه فوری تقسیم اصل پنجم قانون اساسی را تقدیم نمودند) **هاج سید جواد**

نایب رئیس - آقای جلالی - بالاخره در روز ساعت ۲ بعد از ظهر دولت ایران قطع رابطه بانگلک تان را طی یادداشتی رسماً بسفارت کبرای انگلیس ابلاغ کرد و از دیروز تقریباً پس از ۱۰ سال حیات سیاسی و اجتماعی ما و موقعیت ما در روابط بین المللی وارد مرحله نوینی شد پس از اینکه ترقی و تحول اجتماعات جوامع بشری را مجبور بر رابطه و مراد نمود همیشه دول زورمند و استعماری از مفهوم روابط بین المللی تحمیل مقاصد سودجویانه خود را استنباط میکردند و همین امروز هم پس از تحولات بزرگی چنین اوضاعی در نقاط مختلف جهان معمول و متداول است چه بسا جنایات سنگین و هولناکی که از طرف همین دولت های استعماری بعنوان روابط حسنه دوستی متقابل مخصوصاً بمثل مشرق زمین تحمیل شد و اساساً کلمه

دنيا ميداند که مسئول قطع روابط با انگلستان لجاجت زمامداران انگلستان است در دنیایی که برای تدوین و وضع قوانین و مقرراتی که متضمن تعمیم عدالت باشد بشریت دوبار بخونریزی و کشتار تن درداد انگلستان میخواهد غرامت یا عدم النفع ۴۰ سال آینده را از ما بگیرد. داشتن روابط با چنین دولتی که چنین روشی دارد نه تنها لزومی ندارد بلکه قطع آن ضروری است.

مسئله دیگری که بنده توضیح آنرا لازم میدانم این است که با قطع روابط با انگلستان مسئله نفت نباید بکلی فراموش شود و جنایات تاریخ است که در آن همه چیز از مرگ و مرض و جهل و فقر تا اجرای مقررات قرون وسطی وجود دارد مخصوصاً تاریخ مملکت ما را فصولی از اینگونه روابط تشکیل میدهد.

از روزیکه سیاست متعددی انگلستان بطمع بدست آوردن منافع اقتصادی بفرکر مراد با دولت ایران افتاد اساس و مبنی آن بر استعمار و غارت منابع طبیعی و سوء استفاده از قدرت انسانی این کشور بود. هر قراردادی که انگلستان با ما منعقد کرد جز بر اساس غارت نبود و هر رابطه که با دولت های ما داشت غیر چپاول اموال ما و تطاول بحق ما نامی ندارد انعقاد قرارداد ۱۹۰۷ که متضمن تقسیم ایران با روسیه تزاری بود عهدنامه اسارت آرزو ۱۹۱۹ عهدنامه داری و دخالت در آن بان صورت افسانه مانند قرارداد ۱۹۳۲ تحمیل حکومت اختناق و فشار. ایجاد آشوب و بلوا و انتشار امراض ساری و مرگبار. معلوم ساختن هر شخصیت مفید و بزرگ سیاسی و اجتماعی. تولید نفاق و شقاق. تسریع خرافات و اوهام. دخالت در امر حکومت و اساساً تعیین دولت ها و حکومت ها و هزارها جنایات دیگر که بصورت وقایع و حوادث شگفت انگیز در سینه تاریخ ثبت و ضبط است گوشه از روابط حسنه دولت بریتانیا را با ما تشکیل میدهد. و بالاخره روش خصمانه آن دولت در امر خطیر نفت و نشان ندادن مختصری حسن نیت و اخلاص در امور مملکت این روابط حسنه را تشکیل میکنند بنده از تشخیص سیاسی بعضی از شخصیت های سیاسی که مخالف با قطع روابط هستند تعجب میکنم و بنده لازم میدانم بنام يك نماینده اعلام کنم که ما از رابطه طولانی با دولت انگلستان جز مظالم بیشمار چیزی ندیدیم و هیچگاه زمامداران انگلستان با ملت ایران جز برخلاف نصوص قوانین بین المللی و بغیر از تجاوز بحق اساسی ما رفتاری نکرده اند دولت انگلستان میخواست با سوء استفاده از حسن نیت ملت ایران و دولت حاضر با سیاست دفع الوقت و وخامت اوضاع اقتصادی ما را مجبور به تسلیم در برابر پیشنهادات غیر قابل قبول خود سازد و ما می بایست چنین نقشه را عقیم بکنیم.

در پایان عرایضم برای توجه دولت فملی عرض میکنم حالا دیگر با قطع رابطه با انگلیسها تکلیف یکسره است و جناب آقای دکتر مصدق بایند با استفاده از پشتبانی افکار عمومی و اختیارات قانونی اقدامات سریع و مفیدی بعمل آورد و همه امیدوایم که دولت در این مرحله کاملاً جدید تصمیمات جسدی تری اتخاذ کند.

تمه وقت خودم را تقدیم آقای دکتر فخر میکنم **نایب رئیس** - آقای دکتر فخر - در روز امضاشدن منشور ملل متحد و بدین مناسبت در بین عموم ملل جهان من جمله ایران جشن گرفته می شود.

حق اینست که در اینجا نیز که مرکز تجمع نمایندگان ملت ایران است از این روز و از این سند تاریخی یادی شود. **نایب رئیس** - آقای دکتر فخر - در روز امضاشدن منشور ملل متحد و بدین مناسبت در بین عموم ملل جهان من جمله ایران جشن گرفته می شود.

کافی است یاد آور شوم که مدت هفت سال ملت ایران چهار بار سند حقانیت خود را از این دور کن سازمان ملل متحد بدست آورد در حالی که در هر يك از این دفعات طرف ایران از مقتدرترین ملل جهان بودند شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان مرکز همکاری برای بهبودی اوضاع اقتصادی و اجتماعی عموم ملل است.

از روزیکه فصول مربوط بقیومیت ملل متحد در منشور ثبت شده تا امروز قریب ششصد میلیون نفر از هشتصد میلیون مردم تحت قیومت و سلطه خارجی آزادی سیاسی خود را بدست آورده اند و اغلب آنها امروز دوش بدوش ملل اداره کننده و قیم سابق خود در جمیع ملل متحد شرکت می کنند. ناگفته نماند که بیشتر این آزاد شدگان از ملل آسیائی و هندی ما هستند شاید قدری اغراق آمیز باشد که بگوئیم سازمان ملل متحد فعلی يك سازمان آینده آلی است و نقض در آن و طرز کار آن وجود ندارد.

بلکه باید گفت که این مؤسسه نوزادی است و احتیاج بتکمیل شدن دارد و این امر باید بتدریج و بنسبتی که تجارب لازم بدست می آید و وسایل مادی و معنوی آماده میشود انجام پذیرد.

همچنین ناگفته نماند که پیدایش سازمان ملل متحد را باید يك تحول عظیم در محیط بین المللی دانست. این تحول بزرگ نیز خود نشانه تحول در طرز فکر و سیاست خارجی عموم ملل عضو این سازمان می باشد باین مناسبت است که در راه تعیین خط مشی و سیاست خارجی هر کشوری، من جمله ایران این تحول بزرگ را کاملاً باید بحساب آورد بآن کمک کرد و از آن بهره مند شد زیرا با توجه باین حساب با استحکام و توسعه و حفظ حق و عدالت در تمام جهان و برای عموم ملل عالم کمک کرده ایم حق و عدالتی که تأمین آن یکی از اساسی ترین هدف های اجتماعات بشری چه در محیط ملی و چه در محیط بین المللی است (صحیح است احسنت)

نایب رئیس - آقای دکتر سنجابی - آقایان نمایندگان در این شغل و وظیفه پر مسئولیت و خطیر موقت هائی در راه انجام وظایف سنگین خود بدست آورده است امروز مجمع عمومی ملل متحد که هفتین اجلاس عادی آن چند روز پیش افتتاح شد، تنها جائی است که سالی چندین نمایندگان عموم ملل عضو، صرف نظر از رژیم سیاسی و درجه قدرت اقتصادی و نظمی آنها، دور هم جمع می شوند و مشکلات و وحی شکایات خود را از یکدیگر بافکار مفضل که ثبت خلاصه آنها در پوست تن کافند بصرف رسانید عموماً در باره يك مقدمه ۱۱۱ ماده موافقت کردند که بنام منشور ملل متحد نامیده شد و اساسنامه دیوان بین المللی داد گستری نیز ضمیمه آن گشت.

سیاسی این بود که وسایل مسافرت اعلیحضرت را بلندن فراهم کرد انتشار این خبر بی مقدمه و بدون علت مثل يك ضربت بزرگی بود که بر احساسات ملت و مردم همین پرست و علاقمند بعیثیت و به صالح مملکت و سلطنت وارد آمد همه از خود سؤال میکردند چه انقلابی رخ داده و بچه منظوری این مسافرت ترتیب داده شده ما که بدی و دشمنی با انگلستان نکرده بودیم که در صدد اصلاح و ترمیم آن باشیم اینها در چند سال پیش بطور ناگهان شبانه بر خلاف اصول و حقوق بین المللی بکشور ما تاختند از مغرب و جنوب مملکت ما را اشغال کردند راهها و راه آهن ما وسایل نقلیه ما را بتصرف آوردند کارخانه ها را از کار انداختند قشون ما را ملامتلاشی کردند پادشاه مملکت ما را باسیری بردند و در تبعید گاه نگاهداشتند و کشتند یا دق کش کردند (صحیح است) بالاخره اقتصادیات مملکت ما را باین وضعی که میدانیم در آوردند و مملکت ایران ارزشش بيكدهم ارزش قبل از جنگ رسید (صحیح است) بطوری که عرض کردم شکروقت را چهل برابر قیمت قبل از جنگ ملت ایران میخرد و نان را سی برابر گرانتر از نان سابق شاید هم بیشتر و بالاخره در آخر کار پیشنهاد سه جانبی مانندی هم برای تحمیل يك نوع قیومت مخصوصی بایران کردند اینها این خرابی ها را در مملکت ما ایجاد کرده بودند این دشمنی ها را کرده بودند موجب نداشت که ما بسست آنها برویم آنها می بایستی ترضیه بخواهند از يك پادشاهی که داغدار است آیا پادشاه را برای جبران این خسارات و مضایعات میبرند؟ دعوت می - کردند؟ آیا میخواستند رفع مزاحمت از بحرین بکنند؟ آیا میخواستند بی عدالتی هائی که در موضوع نفت ایران کرده بودند جبران بکنند؟ هیچک از اینها نبود و معلوم نبود چه موجباتی این مسافرت را تجویز میکرد و این جز يك توهین مجددی به حیثیت يك ملت ستم دیده و يك پادشاه داغدار چیز دیگری نبود در آن موقع صحبت میشد بنده بيك عده ای از دوستان میگویم که اگر در مجلس بودم محققاً دولت را برای این امر استیضاح میکردم زیرا يك اقدام بزرگ مهم سیاسی مثل این امر از اموری نیست که جزء امور خصوصی و شخصی مقام سلطنت باشد (صحیح است) که از اصل مصونیت پادشاه و مسئولیت وزرا خارج باشد بيك چنین امری تابع مسئولیت وزراست آقایان محترم می دانند که اصل مصونیت شاه و مسئولیت وزرا مثل سدی است برای جلوگیری از سیل مثل سیل - کبری است که با مسئولیت وزرا مقام سلطنت مصون از هر نوع تعرض باشد در کشور هائی که این اصل بخوبی رعایت

شده است در آن کشورها اساس سلطنت محکمتر و مقام پادشاه محفوظ تر مانده است برعکس در مائکی در امپراطوری های بزرگی که رعایت این اصل دمکراسی نشده است بفاصله ده بیست سال می بینیم که این امپراطوری ها بر باد رفته است ما به بنید امپراطوری بزرگ روس امپراطوری آلمان، اطریش عثمانی غیره و غیره یکی بعد از دیگری آن امپراطوری های بزرگ مقتدر رفتند و سلطنت هائی که در آن جا ها رژیم سوسیالیست سالهای ممتد است حکومت میکنند رژیم سوسیالیست سلطنت ها بر آتاپ محفوظ تر مینماند مثل مملکت سوئد، نروژ، دانمارک و هلند و غیره زیرا از اینجا ها دمکراسی بمعنای حقیقی و واقعی اجرا می شد و این اصل مسئولیت وزیر و مصونیت شاه کاملاً محفوظ بود ما نه از لحاظ سیاسی نه از لحاظ اقتصادی از این امر استفاده ای نکردیم ولی از لحاظ داخلی و ملی گذورت ورنجشی در دل ملت ایران پیدا شد شاید هدف هم همین بود سیاست دیرین استعماری بدست ابادی که در این کشورها دارد همیشه می - کوشند که پادشاهان این کشور ها را از ملتشان جدا کنند و بدست امثال هیزر یا نوری سعید و غیره این کشورهای خاور میانه را در دنیا بيك کیفیتی وابسته بسیاست خودشان نشان میدهند تنها نتیجه شومی که از این مسافرت میشد گرفت بعد از مدتی واقعه شوم ۱۵ بهمن رخ داد که خوشبختانه آسیب بزرگی پادشاه نرسید و در پناه محبوبیت و مظلومیتی که این واقعه برای شاه ایجاد کرد همان دستها و ایادی کوشیدند که سوء استفاده های فوق العاده ای بر علیه آزادی و استقلال و منافع این مملکت بکنند که تشکیل مجلس مؤسسان با آن کیفیت مجلس سنا با این کیفیت و قرارداد الحاقی نفت معروف بگلشائیان - کس بآن ترتیب دنباله آن بود هر قدر این نقشه ها عمیق تر و دامنه دار تر بود خوشبختانه در مقابل آن احساسات ملت ایران مقاومت و ایستادگی ملت ایران شدید تر عمیق تر مؤثر تر بود از آن تاریخ تا حالا بیش از چند سال نگذشته است میدانیم که مجلس مؤسسان با چه کیفیتی راه نمائی و رهبری شهردار آرزمان طهران دولت - فاضلی که همه مردم دیدند انتخابات سنا را در شهرستانها همه بخاطر دارند و انتخابات درجه دوم مجلس سنا ی طهران در آن شب تاریخی که آقای دکتر مصدق اقتضاح آن را علنی کردن هیچکس از خاطر نبرده است مجلس سنا يك نشانه و يك باقی مانده ای است از امتیازات اشرافی و حکومت طبقاتی در کشورهای دنیا همه میدانیم که در سابق امرا و اشراف و شاهزادگان حق حکومت برای خودشان قائل بودند و در مقابل پیشرفت

مشروطیت و مجلسی که نماینده احساسات و افکار ملت بود میکوشیدند مجلس دیگری در دست کنند که آن حق حکومت آنها را حفظ کند. باین ترتیب مجلسی باسم مجلس سنا یا عالی یا لردها وغیره تأسیس شد ولی با پیشرفت دموکراسی در تمام کشورهای بدون استثنا مجلس سنا یا مجلس عالی تأثیر خودش را از دست داد آن ماهیت خودش را از دست داد یا بکلی بی تأثیر شد یا بصورت دیگری درآمد اگر در ممالک متعدده امریکای شمالی هم يك مجلس سنائی وجود دارد آقایان می دانند در امریکا سیستم حکومت فدرال هست که در آنجا هر کشوری یا هر ایالتی دارای استقلال داخلی است و از هر ایالتی بطور تساوی اعم از اینکه کوچک باشد یا بزرگ جمعیت آنها زیاد باشد یا کم دو نفر برای تشکیل مجلس سنا میفرستند و در آنجا مجلس سنا در واقع حافظ آن رژیم فدرال است در کشورهای دیگر مانند فرانسه و سایر جاها سنا خاصیت خودش را از دست داده و اختیاری در مقابل مجلس شورای ملی که نماینده افکار عمومی است ندارد در انگلستان مجلس لردها بکلی بی خاصیت و بی تأثیر شده است زیرا حکومت وقت سنا نماینده اکثریت پارلمان است نمیتواند بموجب قانون پارلمان هرا اندازه بخواهد ارد جدید با فرمان پادشاه ایجاد کند و اکثریت مجلس لردها را از دست بگیرد و بنا بر این با این قوه تهدید مجلس لردها در مقابل نمایالت مجلس عامه بکلی تسلیم وبدون تأثیر است اما در ایران همه میدانیم که قیام آزادیخواهی و مشروطیت ایران بر علیه رجال و شاهزادگان و دربار فاسد و ظالم قاجاریه بود و تأسیس مجلسی که نماینده افکار و احساسات ملت ایران باشد برای آن بود که امثال میرزا آقاخان نوری جاسوس بر ایران حکومت نکند و امیر کبیر را ازین ببرد یا امثال عین الدوله های ظالم و جابر حکمفرمای ایران نشود مجلس شورای ملی که مورد نظر و توجه ملت ایران بود باین نقطه نظر بود و ملیون و آزادیخواهان و مشروطه طلبان هر گز حاضر نبودند که در مقابل این مجلس يك دستگاه رقیب و حریفی ایجاد بشود که سی نفر آن نصف آن فقط بدون انتخاب مستقیم از طرف ملت معین بشوند از همان رجال و همان درباریان فاسد که تمام نمایالت و آراء و تصمیمات مجلس شورای ملی را ازین ببرند و فلجش کنند مجلس سنا بهیچوجه در فکر مشروطه طلبان نبود در هیچیک از بیانات و اعلامیهها و اظهارات و نقطههاییکه در آنزمان از طرف...

نایب رئیس - آقای دکتر سنجابی وقت شما تمام شده است

دکتر سنجابی - بنده یکمقدار از عرایضم باقی است

نایب رئیس - چه مقدار وقت لازم

دارید ؟
دکتر سنجابی - در حدود ۱۵ دقیقه

جمعی از نمایندگان - مانعی ندارد بفرمائید

نایب رئیس - بفرمائید

دکتر سنجابی - در هیچ يك از این اظهارات که از طرف پیشوایان بزرگ دینی و سیاسی زمان از طرف سیدین سندیین طباطبائی و بهبهانی و سایر پیشوایان شده است بهیچوجه اشاره ای بمجلس سنا نبوده است فرمان ۱۴ جمادی الثاني ۱۳۲۴ که مورخ ۵ ماه قبل از قانون اساسی است راجع بمجلس شورای ملی است قانون اساسی ذیقمده ۱۳۲۴ اساساً مربوط بمجلس شورای ملی عنوان اول و فصل اول و اصل اول آن بزرگ جمعیت آنها زیاد باشد یا کم دو نفر برای تشکیل مجلس سنا میفرستند و در آنجا مجلس سنا در واقع حافظ آن رژیم فدرال است در کشورهای دیگر مانند فرانسه و سایر جاها سنا خاصیت خودش را از دست داده و اختیاری در مقابل مجلس شورای ملی که نماینده افکار عمومی است ندارد در انگلستان مجلس لردها بکلی بی خاصیت و بی تأثیر شده است زیرا حکومت وقت سنا نماینده اکثریت پارلمان است نمیتواند بموجب قانون پارلمان هرا اندازه بخواهد ارد جدید با فرمان پادشاه ایجاد کند و اکثریت مجلس لردها را از دست بگیرد و بنا بر این با این قوه تهدید مجلس لردها در مقابل نمایالت مجلس عامه بکلی تسلیم وبدون تأثیر است اما در ایران همه میدانیم که قیام آزادیخواهی و مشروطیت ایران بر علیه رجال و شاهزادگان و دربار فاسد و ظالم قاجاریه بود و تأسیس مجلسی که نماینده افکار و احساسات ملت ایران باشد برای آن بود که امثال میرزا آقاخان نوری جاسوس بر ایران حکومت نکند و امیر کبیر را ازین ببرد یا امثال عین الدوله های ظالم و جابر حکمفرمای ایران نشود مجلس شورای ملی که مورد نظر و توجه ملت ایران بود باین نقطه نظر بود و ملیون و آزادیخواهان و مشروطه طلبان هر گز حاضر نبودند که در مقابل این مجلس يك دستگاه رقیب و حریفی ایجاد بشود که سی نفر آن نصف آن فقط بدون انتخاب مستقیم از طرف ملت معین بشوند از همان رجال و همان درباریان فاسد که تمام نمایالت و آراء و تصمیمات مجلس شورای ملی را ازین ببرند و فلجش کنند مجلس سنا بهیچوجه در فکر مشروطه طلبان نبود در هیچیک از بیانات و اعلامیهها و اظهارات و نقطههاییکه در آنزمان از طرف...

از نمایندگان - صحیح است) وهما نظوری که نظامنامه هارا تصویب می کنند می تواند تغییر هم بدهد همانطوریکه موضوع تشکیل انجمن های ایالتی و ولایتی در قانون اساسی پیش بینی شده و مقرر شده است که نظام نامه های آنها بوجوب قانون تعیین میکنند هر موقعی که مجلس شورای ملی بخواهد می تواند مقررات مربوط بانجمن های ایالتی و ولایتی را تغییر بدهد بملاوه در اصل ۴۷ مقرر شده است مادام که مجلس سنا معتقد نشده فقط امور بعد از تصویب بمجلس شورای ملی بصرحه همایونی موشح و بموقع اجراء گذارده می شود البته در اصل ۴۴ متمم قانون اساسی ذکر شده است که مذاکرات مجلس سنا در مدت انحلال مجلس شورای ملی بی نتیجه است پس مجلس سنا مجلسی است که بدون مجلس شورای ملی نمیتواند تشکیل بشود ولی مجلس شورای ملی بدون آن نمیتواند مقررات لازم الاجراء وضع کند آئین نامه آنرا مجلس شورای ملی مقرر می دارد این کاملا نشان میدهد که در نظر واضعین مشروطیت ایران این فکر بوده که این مجلس تشکیل نشود کما در دوره اول و دوم مشروطه بمجلس شورای ملی مبیاست این مجلس را تشکیل بدهد اگر در آن دوره آزاد بخوانان و مشروطه طلبان که غالب شده بودند این مجلس را تشکیل ندادند نیت آزاد بخوانان و نیت قانونگذاران قانون اساسی بر این بوده است که مجلس سنا را تشکیل ندهند بملاوه پیش از ۴۰ سال بعد از آن تاریخ مجلس سنا تشکیل نشد و همانطوریکه همکار محترم ما آقای نریمان گفتند مشمول مرور زمان شده (قنات آبادی - خودشان هم مشمول مرور زمان شده اند) (خنه نمایندگان) در تشکیل مجلس سنا علاوه بر اینکه مخالف روح قانون اساسی عملی شده و در يك محیط رعب و وحشت و با يك نیت ضد دموکراسی بوجود آمده در تشکیل آن عرض کردم برخلاف نص قانون اساسی و اصول مشروطیت بمصوب مجلس شورای ملی نرسیده (نمایندگان - صحیح است) بلکه بصورت در بست و تحت يك ماده ای همینطور يك چیزی را آورده اند و گذرانیده اند و بملاوه در انتخابات آن برخلاف روح قانون اساسی و مشروطیت عمل شده است زیرا انتخابات دو درجه سنا برخلاف فکر آزادیخواهی است و برای این است که امثال بعضی از ستاورها در آنجا انتخاب شوند و امثال دکتر مصدق که نماینده اول ملت بوده و رفقا و همکاران او بتوانند خارج کنند و این برخلاف فکر ملت و نمایندگان واقعی ملت است کسیکه صاحب هزارها رأی از طرف ملت بوده است کنار

برود و بجای او کسانی که در ردیف ششم وهفتم بوده اند انتخاب شوند (بعضی از نمایندگان - احسنت) بملاوه مدت انتخاب مجلس سنا برخلاف نص قانون اساسی است (صحیح است) زیرا که دوران تعیین مطابق قانون اساسی دوسال است و مطابق اصل ۲۷ متمم قانون اساسی قوه مقننه مجلس شورای ملی و مجلس سناست و مطابق يك اصل دیگر از قانون اساسی اجلاسات دو مجلس باید مقارن با هم باشد مسلم است از این است که مراد این نبود که مجلس شورای ملی جلسه تشکیل میدهد مجلس سنا هم جلسه بدهد بملاوه در انتخابات ستاورها رعایت اصول آزادی و مشروطیت نشده بنده راجع بان انتخابات سنا که با چه کیفیاتی شده نمیخواهم چیزی عرض کنم و بر آن اشکالی بکنم معینا باین کیفیات بنده عرض نمیکنم که مجلس سنا نباید باشد اگر مجلس سنا میبایست این مجلس را تشکیل بدهد اگر در آن دوره آزاد بخوانان و مشروطه طلبان که غالب شده بودند این مجلس را تشکیل ندادند نیت آزاد بخوانان و نیت قانونگذاران قانون اساسی بر این بوده است که مجلس سنا را تشکیل ندهند بملاوه پیش از ۴۰ سال بعد از آن تاریخ مجلس سنا تشکیل نشد و همانطوریکه همکار محترم ما آقای نریمان گفتند مشمول مرور زمان شده (قنات آبادی - خودشان هم مشمول مرور زمان شده اند) (خنه نمایندگان) در تشکیل مجلس سنا علاوه بر اینکه مخالف روح قانون اساسی عملی شده و در يك محیط رعب و وحشت و با يك نیت ضد دموکراسی بوجود آمده در تشکیل آن عرض کردم برخلاف نص قانون اساسی و اصول مشروطیت بمصوب مجلس شورای ملی نرسیده (نمایندگان - صحیح است) بلکه بصورت در بست و تحت يك ماده ای همینطور يك چیزی را آورده اند و گذرانیده اند و بملاوه در انتخابات آن برخلاف روح قانون اساسی و مشروطیت عمل شده است زیرا انتخابات دو درجه سنا برخلاف فکر آزادیخواهی است و برای این است که امثال بعضی از ستاورها در آنجا انتخاب شوند و امثال دکتر مصدق که نماینده اول ملت بوده و رفقا و همکاران او بتوانند خارج کنند و این برخلاف فکر ملت و نمایندگان واقعی ملت است کسیکه صاحب هزارها رأی از طرف ملت بوده است کنار

نایب رئیس - باید رأی بگیریم اطلاع بدهید آقایان برای رأی تشریف بیاورند تو آقای حاج سید جوادی سرکار از صحبتتان صرف نظر بفرمائید؟

حاج سید جوادی - خیر
دکتر ملک - حالا قبل از دستور است رأی لازم ندارد

نایب رئیس - چون در نظامنامه تصریح شده است که مدت نطق قبل از دستور فقط سه ربع ساعت است و آقای دکتر سنجابی چون بیش از يك ربع صحبت فرموده این رأی برای يك ربع ساعت اضافی است بفرمائید آقای حاج سید جوادی صحبت بفرمائید بعداً رأی میگیریم (بعضی از نمایندگان - مخالفی که نداشت) در جلسه گذشته آقایان اصرار داشتند که حتماً رأی گرفته شود

قنات آبادی - جناب آقای رئیس تقاضا میکنم دستور بفرمائید باین آقایانیکه غیبت صغری میکنند توجه بشود چون ممکن است یکمده ای غایب بشوند
حاج سید جوادی - من معمولاً مایل نیستم که اوقات را بسخرانی توضیح کنم ولی چون اختیاراتی بدولت وقت داده شده

است و کار زیادی هم نداریم از باب تذکر ناچار و ناگزیرم که بیاناتی بکنم آنوقتیکه من بعنوان نماینده کی معرفی شدم و از خاک باك فروزن حرکت کردم خیال میکردم وقتی که بمجلس بیایم رکورد دو چیز را میشکنم یکی بر حرفی و یکی بر روئی و در این قسمت هم البته مربوط به فنی هست که دارم برای اینکه من بکرات شده است منبر رفته ام آهم ده منبر در روز هر منبری نیم ساعت وسایع سخنرانی کرده ام باید کار بجائی برسد که کسی نتواند در بر حرفی در مقابل من عرض اندام کند مگر همکار محترم حاجی آقای صفائی (صفائی - بنده هم لنگ انداخته ام) و در پرروئی هم میدانید شخص منبری متکلم رده است اتفاق افتاده است که در پهای منبر او علما و فضلا و دانشمندان و بحره در فون نشسته اند و او در حال آزادی و پرروئی هر چه دلش خواسته گفته است و آنها را به حساب نیاورده است پس باید در پرروئی هم به منتهی درجه رسیده باشم ولی در این گود زورخانه که آمدم بر حرفهای دیدم که در مقابل آنها باصطلاح ورزشکاران نوچه هم نبودم کوچک ابدال آنها هم حساب نمی شوم و در پرروئی هم کار بعضیها بجائی رسیده که سر بفضاحت و بی شرمی زد که البته نمیخواهم ذکر کنم پس از سانحه سی ام تیر ماه کاملاً مشاهده کردم وحس کردم آنچه را که قابل تذکر است عبارت از این است که مائاهای مردانه بی پردی کردیم و از آن نتیجه های گرفتیم گرچه ایادی مرموز به اصطلاح ما ایادی استعمار در مقابل این قیامها در مقابل این نهضت های مردانه که حکایت ارزش و حکایت از روشنفکری ملت ایران می کرد در مقابل ما يك شاخی تراشیدند و او را بنام سنا معرفی کردند که ناعاقتی باشد تا مانعی باشد در مقابل این رشد و حس نکردند که این مردم مردم ۵۰ سال پیش و ۳۰ سال پیش و ۴۰ سال پیش نیستند مردم روشنفکری هستند يك جنبش و يك جوش و خروش در آنها ایجاد شده است که در آن جوش و خروش ممکن است منافشان که تا آن موقع حفظ شده بود به خطر بیفته این بود که در مقابلش يك معانی تراشیدند و نام او را سنا گذاشتند يك عده مار کدو و قوودال را آوردند که خرابی مملکت ما هم بسته با آنها است و البته مراد ما هم از آنها نیستند برای اینکه در میان آنها اشخاص بسیار شریفی را می شناسم که شخصیت بسیار محترم و خوبی دارند خصوصاً در این نهضت اخیر که نهضت شاهانه و قیام مردانه اش می توانم بگویم نهضت سی ام تیر گرچه مابی عرض میکنم در این فرصت های خوبی را که بدست آمده بود تقسیم کردیم و برای او قدر و قیمتی قائل نشدیم و آن استفاده ای که باید بکنیم نکردیم من البته در مسلک آخوندی هستم و علمه وریش و عبائی دارم ولی من آدم

متعارف عادی خود را نمی دانم من برقنا تذکر دادم که می بایستی از این موقعیت استفاده کنید باینکه تغییر عقلاسی با يك انقلاب و باینکه تحولی در این دستگاه استفاده کنیم که حساب دست اشخاص سواستفاده چی نیاید و بعد از این جرئت و هنر عرض و اندام را نداشته باشد و البته آن موقعیت را از دست دادیم و بعد از سانحه سی ام تیر يك لغز و معمائی در این مملکت پیدا شد که من هر چه فکر کردم که این لغز و معماری چطور باید حل کرد نتوانستم ناچارم مثلی بزمن يك شخصی بعنوان مضار به مالی داد بامسکی و گفت برو برای من کسب کن این مال را گرفت و رفت بعد از مدتی آمد گفت مال چه شد ؟ گفت تلفت شد سرقت ؟ گفت تلفت شد آحرقت ؟ گفت تلفت شد اغرقت گفت تلفت (قنات آبادی - خواهش میکنم فارسش را هم بفرمائید) گفت چه شد گفت تلف شد دزد بود گفت تلف شد گفت سوخت گفت تلف شد گفت غرق گداشت روی سرش گفت من نمیدانم که در مقابل آنها باصطلاح ورزشکاران نوچه هم نبودم کوچک ابدال آنها هم حساب نمی شوم و در پرروئی هم کار بعضیها بجائی رسیده که سر بفضاحت و بی شرمی زد که البته نمیخواهم ذکر کنم پس از سانحه سی ام تیر ماه کاملاً مشاهده کردم وحس کردم آنچه را که قابل تذکر است عبارت از این است که مائاهای مردانه بی پردی کردیم و از آن نتیجه های گرفتیم گرچه ایادی مرموز به اصطلاح ما ایادی استعمار در مقابل این قیامها در مقابل این نهضت های مردانه که حکایت ارزش و حکایت از روشنفکری ملت ایران می کرد در مقابل ما يك شاخی تراشیدند و او را بنام سنا معرفی کردند که ناعاقتی باشد تا مانعی باشد در مقابل این رشد و حس نکردند که این مردم مردم ۵۰ سال پیش و ۳۰ سال پیش و ۴۰ سال پیش نیستند مردم روشنفکری هستند يك جنبش و يك جوش و خروش در آنها ایجاد شده است که در آن جوش و خروش ممکن است منافشان که تا آن موقع حفظ شده بود به خطر بیفته این بود که در مقابلش يك معانی تراشیدند و نام او را سنا گذاشتند يك عده مار کدو و قوودال را آوردند که خرابی مملکت ما هم بسته با آنها است و البته مراد ما هم از آنها نیستند برای اینکه در میان آنها اشخاص بسیار شریفی را می شناسم که شخصیت بسیار محترم و خوبی دارند خصوصاً در این نهضت اخیر که نهضت شاهانه و قیام مردانه اش می توانم بگویم نهضت سی ام تیر گرچه مابی عرض میکنم در این فرصت های خوبی را که بدست آمده بود تقسیم کردیم و برای او قدر و قیمتی قائل نشدیم و آن استفاده ای که باید بکنیم نکردیم من البته در مسلک آخوندی هستم و علمه وریش و عبائی دارم ولی من آدم است که نفعش را از ضررش تشخیص میدهد

نایب رئیس - اجازه بفرمائید آقای حاج سید جوادی چون مذاکره ای که آقای دکتر سنجابی کردند طول کشید و مجلس موافقت فرمودند در واقع از ۳ ربع متجاوز ۳ مجموع مذاکرات باین دلیل آقایانیکه موافقت داشتند که یک ربع بعنوان مذاکره قبل از دستور اضافه شود قیام بفرمائید (اکثر برخاستند) تصویب شد بفرمائید آقای حاجی سید جوادی .

حاج سید جوادی - یکی هم میخواستم تذکر بدهم به همه آقایان که بعد از این قیامها و این نهضت های بی پردی که ما کردیم و بلاخره نشان دادیم بآن دول و آن مالکی که نظر استفاده از این مملکت داشتند که چشم طمع را ببندید و روزنه امید را مسدود کنید دیگر شما از این مملکت باین قیامها استفاده نمیکنید ولی این قیامها بعقیده من آن طور مفردار نیست قیام مفردار و نهضت عبقانه کدام است ؟ ما خصوصاً همکارهای رشید و برادران ارجمند من که هر يك به نوبه خود علاقه زیادی بآب و خاک و رقاء و ارتقاء زیادی باین مملکت دارند يك جنبش عملی میکنند یکنهضت عملی میکنند يك قیام عملی میکنند توپ می خواهند تفنگ نه تانک و نه سر نیزه نه بایاسیان گلاویز شدن می خواهند حمله کردن به نظامی می خواهد فقط ماتحریم کنیم بر خودمان آن چه را از خارج می آید و در شتون و حیثیت زندگی ما مدخلیت ندارد قطع نظر از تحریم اتمه دول استعمار چی که الان رقیب استفاده ما هستند و ما داریم قطع رابطه با آنها می کنیم آن را از همه حیث باید تحریم کنیم از همه جهات و دول دیگری که مملکت ما را بازار گرم و نرم خودشان کرده و اجناس بی موردشان را مثل سیل و خروشان توی این مملکت میریزند (صحیح است) و آن اجناس در شتون اجتماعی و حیثیت اجتماعی ما ارزش ندارند ما يك قیام مردانه ای باید بکنیم آقایان توجه بفرمائید خواهش می کنم توجه بفرمائید ملتی که دسترنج دوسال کودگان معصوم ما که ۵۰ سال دوام دارد و بعد از ۵۰ سال ممکن است عنوان عتیقه بخود بگیرد همین فرسهای ما را آن ها عنوان تجملی بهش داده و گمر کهای سنگین و زیادی و باشر و طبسار مشکلی بهمملکتشان وارد میکنند چرا ؟ برای اینکه میگویند که ما سرخت میخواستیم بروی صندلی می نشینیم این در شتون زندگی ما مدخلیتی ندارد که برای آن عنوانی قائل شویم مادر مقابل این دول باید استقامت کنیم رشدمان را نشان بدهیم و بگوئیم ما ملتی هستیم که زیر بار شانسیست و با کهن جامه خود میسازیم این کار البته نتایج و ثمرات زیادی در بردارد اول دستگاه های کارگری خودمان را تا موقعی که بتوانیم دستگاه تولیدی و امور تولیدی بکار بیندازیم بکار می افتد و هم آن بیوزن چرخ ریس می تواند پشت چرخ بشیند و يك لقمه نانی در بیورد با هفت هشت نفر

خوب وقتی که کارخانه های کار نکرد مخصوصاً که دوهزار جمعیت بیکار را بکار گماشته است این اگر با آن مساعدت نشود ارفاق نشود بلا استفاده يك گوشه ای افتاده و از تماش هم يك آتشی برمیخیزد و شعله می کشد و همه افراد مملکت و شهرستانها را میسوزاند پس ناچاریم که هر جا وبك دستگاه تولیدی بمخاطره افتاد ما باتمام قوا در ترمیم او و در تأیید او و در تشویق او و مساعدت دادن باو کمک کنیم من جمله نامه ایست که برایتان قرائت می کنم :

محضر مقدس حضرت حجة الاسلام والمسلمین آیت الله العظمی جناب آقای کاشانی مدظله العالی از آن جائی که بتفضلات حضرت سبحانی عموم مسلمین جهان بالاخص ملت مسلمان ایران در کف حمایت حضرت آیت اللهی موفق بجل معضلات ومشکلات خود میباشد بشکرانه این نعمت لازم میدانم که بانهايت اعتدال مصدر خاطر حضرت حجة الاسلامی گردید و استدعای عطف توجه بمراتب زیر را بنمائید :

کارخانه ریسباف که با سرمایه شصت میلیون و کسری ریال بوجود آمده و در طول مدت بیست ساله عمر خود موفق شده است که اولاً صد ها میلیون ریال از واردات و کارمند و دلال و دستباف و خدمه وغیره هم تکفل

کند و موجب امرار معاش گروه معتنا بهی عائله و خانواده آنان گردد در نتیجه بحران های اقتصادی چندسال اخیر و سیاست غیر مصاب دولت های وقت دچار خسارات و تضمراتی گردید که نه فقط بنیه مالی آن درو بضعف نهاد بلکه رفته رفته کار بکندی و زکود کشید تا جایی که در اوایل سال ۳۳۰ کارخانه تعطیل شد اولیای وقت این جانب را که رئیس هیئت مدیره بودم بوسائلی راضی بافتتاح کارخانه و تهیه مایحتاج آن از اعتبارات و دارائی شخصی خود نمودند و در مقابل وعده صریح دادند که مشکلات مارا رفع و جدآور صدد چاره وونی برآیند این جانب باستظهار آن موافقت با تحمل خسارات دوچندانی کارخانه را باز و مواد اولیای را برای انداختن ولى آنچه بدوتهای وقت و مصادد امور عرضه شده است که این کارخانه باید کادر کارگرش تقلیل یابد و مساعدت مؤثری در باره اش قبول گردد

با این قسمت من موافق نیستم که کارگرش تقلیل یابد ولى مساعدتی که او بتواند کارخانه اش را راه بیندازد این رامن لازم می دانم از شاهام تقاضا میکنم که نگذارید يك گوشه ئی از مملکت خراب شود و اوضاع اینطور بشود عرض دیگرمن اینست که يك لایحه بعنوان بخشودگی نسبت بزندانیان که جناب آقای دکتر مصدق هم بدین نشان رفتند و گریه هم کرده اشان داده اند بمجلس اینجا را که مانده است خواهش دارم تکلیف این راهم معلوم کنید که این بیچاره ها از بلانگلیفی نجات پیدا کنند يك تقاضای دیگری هم دارم که حضرت آقای رفیع که نسبت باین امور کمال علاقه را دارند از من تقاضا کرده اند که بر عرض آقای وزیر امور خارجه که تازه بسر لطف و محبت باهم آمده ایم عرض کنم آن اینست که تکلیف این زوار را معلوم کنند

(وزیر خارجه باشهریانی است) با هر کس است (قنات آبادی - جناب آقای سید جوادی حالا کار زوار در درجه دوم است اول مملکت بعد زوار) خیلی خوب ولی حالا جمع شده اند و ریخته اند در این شهر و باید بکارشان رسیدگی شود باید بروند یا نروند از آقایان معذرت می خواهم و وقتشان را هم تلف نمی کنم

۳- طرح و تصویب سه فوریت واصل ماده واحده مربوط به تفسیر اصل پنجم قانون اساسی
نایب رئیس - وارد دستور می شویم طرحی با دو فوریت (نماینده کان - سه

فوریت) و تقاضای طرح فی المجلس رسیده که در واقع معنایش سه فوریت میشود چون تصریح هم دارد در آئین نامه که این چنین طرح و تقاضا در واقع مثل تقاضای تغییر دستور است . اینست که ناچار در اول دستور باید مطرح گردد قرائت میشود (بشرح زیر قرائت شد)

رباست محترم مجلس شورای ملی چون از یکطرف در اصل پنجم قانون اساسی تصریح شده است که منتخبین برای دوسال تمام انتخاب میشوند و بااصل پنجم قانون اساسی هر دوره انتخابی را بدوسال محدود نموده و نیز طبق اصل چهل و سوم قانون اساسی بعد از تشکیل مجلس سنا اجلاسات آن باید مقارن اجلاسات مجلس شورای ملی باشد و از طرف دیگر چون ندر قانون اساسی ونه در قانون متمم آن برای دوره انتخابی مجلس سنا مدت دیگری تعیین نشده مسلماً منظور قانون اساسی این است که مدت هر دوره تقنینیه مجلس شورای ملی و مجلس سنا دوسال باشد و چون طبق قسمت اول از اصل بیست و هفتم متمم قانون اساسی شرح و تفسیر قوانین از وظائف مخصوصه مجلس شورای ملی می باشد علیهذا امضاء کنندگان تفسیر قانون زیر را بشکل ماده واحده با قید دو فوریت پیشنهاد می نماید که فی المجلس تصویب گردد

ماده واحده - مجلس شورای ملی با توجه بمفهوم کلی قانون اساسی و باتکاء اصول پنجم و چهل و سوم و پنجاهم قانون اساسی اصل پنجم قانون اساسی را چنین تفسیر مینماید که مدت نمایندگی منتخبین هر دوره تقنینیه اعم از مجلس شورای ملی و مجلس سنا دوسال است

حاج سید جوادی - دکتر کریم سنجابی انگچی - دکتر شایگان - خسرو قشقایی - شمس قنات آبادی - اخگر - دکتر بقائی کرمانی - اقبال - دکتر فلسفی - جلالی - میلانی - خلغالی - دکتر مظلومی - دکتر ملکی - نجفی - فردوسی - ناظرزاده - شاپوری - مجید موسوی - نریمان - کریمی - زهری - ذکائی - مهندس زیرک زاده

نایب رئیس - فوریت اول مطرح است آقای دکتر شایگان بعنوان مخالف صحبت مفرمائید
دکتر شایگان - تخریبنده موافقم **نایب رئیس** - آقای دکتر سنجابی

مخالفت ؟
دکتر سنجابی - بنده موافقم **نایب رئیس** - آقای مهندس زیرک زاده مخالفت ؟

مهندس زیرک زاده - موافقم **نایب رئیس** - آقای قنات آبادی مخالفت ؟

قنات آبادی - موافقم **خسرو قشقایی** - مخالفی ندارد

آقا . **نایب رئیس** - مخالفی ندارد؛ پس رای میگیریم فوریت اول؛ به آقایانیکه در خارجند اطلاع بدهید بیایند **قنات آبادی** - هفت، هشت ده نفر بیرون نشسته اند (با ورود چند نفر عده برای رای کافی شد)

نایب رئیس - آقایانیکه با فوریت اول این طرح موافقت قیام فرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد. فوریت دوم مطرح است هیچیک از آقایان بعنوان مخالف تقاضای صحبت دارند؟

چند نفر از نمایندگان - موافقم مخالفی نیست

نایب رئیس - وقتی که مخالف نباشد شورای ملی می باشد علیهذا امضاء کنندگان تفسیر قانون زیر را بشکل ماده واحده با قید دو فوریت پیشنهاد می نماید که فی المجلس تصویب گردد

ماده واحده - مجلس شورای ملی با توجه بمفهوم کلی قانون اساسی و باتکاء اصول پنجم و چهل و سوم و پنجاهم قانون اساسی اصل پنجم قانون اساسی را چنین تفسیر مینماید که مدت نمایندگی منتخبین هر دوره تقنینیه اعم از مجلس شورای ملی و مجلس سنا دوسال است

ملاحظه فرمودید این طرح را امضاء کرده ام و فعلا هم برای علت موافقت با این طرح می خواهم اینجا صحبت کنیم . این قضیه تفسیر قانون اساسی در باب مدت دوره تقنینیه که منظور نظر همین است که دوره مجلس سنا هم محدود شود به همین مدتی که مجلس شورای ملی دارد (اخگر - قانون اساسی اینکار را کرده) دو جنبه دارد یکی جنبه سیاسی و یکی جنبه قضائی . گمان میکنم با نظر های بسیار غرای مفیدی که در ظرف این دوسه جلسه اخیر و بخصوص در این جلسه در باب سنا شده است همه آقایان نمایندگان محترم متفق شده باشند که بایستی وضع این

سنا بيك وضع بهتری تبدیل شود و بنا بر این کار بنده در قسمت سیاسی قضیه بسیار سهل است و من فقط بایستی استفاده کنم از دلالی که آقایان در باب سنا در این دوسه جلسه اظهار کرده اند بحث آقایان این بود که آزادی خواهان صدر مشروطیت نه آتھائی که باین عنوان در مجلس سنا نشسته اند ، بلکه آزادی خواهان واقعی منظور نظرشان در تدوین قانون اساسی این بود که این مجلس سنا تشکیل نشود و اگر مشکلاتی نداشتند ز کوشش راهم حتی نمیکردند دلائل عدیده ای از متن قانون اساسی و متمم قانون اساسی الان آقای دکتر سنجابی در اینجا بیان فرمودند . بنده آنها را دیگر تکرار نمیکنم روی این دلائل بود که آقایان نمایندگان مجلس شورای ملی در چندین دوره یعنی در ۱۰ دوره قائل شدند که لزومی ندارد مجلس سنا تشکیل شود و استفاده کردند از آن اختیاری که قانون اساسی بآنها داده بود راجع به نظامنامه تشکیل مجلس سنا و این نظامنامه را نگذرانند و از این باب هم به جانی ضرری نرسید . چه شد که در دوره ۱۰ هجرت حاکمه بفکر این افتاد که بقول خودشان نقص مشروطیت را رفع بکنند . علتش را همه هم آنوقت وهم الان دانستند و می دانند . علتش این بود که خرده خرده موانع شرکت ملت ایران در انتخابات مجلس شورای ملی مرتفع شده بود و مردم دخالت می کردند در سرنوشت خودشان . آتھائی که میل نداشتند مردم دخالت در سرنوشت خودشان بکنند بفکرشان رسید که مانی بتراشند از اینکه ملت ایران بتواند از حق حاکمیت خودش استفاده بکند . این دول خارج که در ایران متاعمی داشتند و یادی داشتند این ها در طی چندین سال عده معینی را پرورده بودند که مقاصد خودشان را بدست آن یادی در ایران انجام بدهند . این یادی بدو ملت داشت قطع میشد علت اولش بهمین علت که عرض کردم مردم شایار شده بودند و مایل بودند که در همه جا در سرنوشت خودشان دخالت بکنند در همه جا چه در تهران چه در ولایات سعی کردند که واقعا بیایند و رای بدهند برخلاف گذشته که مردم مأیوس بودند از اینکه سبشان بجائی برسد این نهضت پیدا شده بود . این یکی . یکی دیگر این یادی ساخته و پرداخته شده ای که چندین سال زحمت کشیده بودند تا اینها را درست کرده بودند ، کم داشتند می رسیدند به آنجائی که همه ما هم میرسیم یعنی سنین آبادیشان طوری بود که دیگر تشریف نمی توانستند بیاورند در این مجلس دیگر قانون جلوشان را گرفته بود . حیث بود که چنین یادی از دست آنها خارج شود اینها بفکرشان افتاد که بایستی آنها در یک جای دیگر ذخیره شوند چون هیچوقت میل ندارم

غیر متعافانه صحبت بکنم اینجا يك جمله معترضه ای عرض میکنم که عرایض بنده در باب مجلس سنا شمولش بحدی نیست که هر ادراک خود بگیرد و شامل همه نیست (صحیح است) بلکه در آنجا هم اشخاص یا کیزه خوبی هست ولی وقتیکه حکم می کنند حکم جاری بر اغلب است حکم را بر اغلب جاری میکنند وقتیکه گفته میشود مجلس سنا یعنی اغلب آتھان عوم آنها . بین آنها کسانی هستند و مردم یا کیزه ای هستند که البته این مطلب شامل آنها نیست . حالا بطوریکه ملاحظه می فرمائید اینها درصدد بر آمدند که مجلسی را ایجاد کنند رفتند و نشان خیلی سوخت بحال ما ، خواستند مشروطیت را تکمیل کنند رفتند و وسایل فراهم کردند برای اینکه این مجلس سنا را درست بکنند . ذکر تاریخ در صورتی که خود اشخاص حاضر باصحت و سلامت در آن اوان تشریف داشته اند لزومی ندارد ولی تذکرش شاید مفید است که بساطرا طوری فراهم کردند که وزیر خارجه ایران نوری اسفندیاری رفت این شربت سنارا که داده بودند گرفت از اردیوبولن بایادی خودشان در اینجا فهمانند که باد از کدام طرف می وزد و آنها بایستی در اینجا چه اقدامی بکنند هنوز مردم ایران و طایفه های ایران از این وضع اطلاع نداشتند که ما میخواهیم مجلس سنا داشته باشیم . اگر این مقدماتش درست بود همین که این سنا ، این دوی ملهک را غیر دوست تقدیم کرد شما باید پس بزیند اگر دوستی بشما چیزی داد قطعاً این دوست چیز بدی را نخواهد داد ولی اگر دشمن چیزی بشما داد قطعاً میخواهد نتیجه ای بگیرد و میخواهد بشما دشمنی بکند . قهرمان سنا در ایران دولت بهیبه انگلستان بود (خسرو - فتائی آتھم که رفت) تمادف عجیبی است یا تصادف نیست بلکه جریان طبیعی است که وقتی ریشه را قطع کردید این شاخه ها را هم لطفاً قطع بفرمائید . ولی از آن جا که حکومت کتر مصدق حکومت انقلابی نیست و از آن جائی که مجلس شورای ملی میخواهد اقدامات انقلابی بکند بلکه میخواهد اعمالش همیشه روی مر قانون باشد اینست که درصدد انحلال مجلس سنا بر نیامده است بلکه درصدد این بر آمده است که تعدیل بکند و راه تعدیل اینست که عده ای از آقایان نهضت ملی باین فکر افتادند که این مسئله مدت شش ساله را بیاورند جلوی اینرا تفسیر بکنند . این جهات سیاسی قضیه است . و اما آمدیم سر جهات قضائی قضیه . جهات قضائی قضیه اینست برای اینکه وجدان آقایان راحت باشد باید عرض کنم که تفسیر از این جهت میشود قانون را از این جهت تفسیر می کنند و تفسیر را برای این در دنیا قائل

شده اند که قوانین را منطبق بکنند بر حوائج مردم و آموال و آرزوهای مردم . تفسیر می کنند برای اینکه انقلاب نکنند ، تفسیر میکنند برای اینکه رادعها و مانع هائی که برای حکومت قانونی بایستی وجود داشته باشد بیجهت برداشته نشود و زنجیر ها گسسته نشود ، بلکه هر کاری می کنند در چهار دیوار قانون باشد اگر سعی شده است که ما از متن قانون این نتیجه را بگیریم برای خاطر اینست که این بدبختی که داریم این ماده خنازیری که داریم اینرا بایستی قطع کرد ، اینرا باشمشیر قانون قطع می کنیم . تفسیر باین ترتیب میشود مطلبی است مورد ابتلا عطلب عبارت از اینست که يك عده ای آمدند با تهیید مقدمات مجلسی که وجود نداشته است بوجد آورده اند و خودشان هم نظامنامه اش را نوشته اند و خودشان هم در جلسه آورده اند و بتصویب رساندند و خودشان هم آمدند يك مدتی برایش قرار دادند . وقتیکه این مدت را قرار میدادند از خاطرشان معوج شد که بابا این سنائی که ملیون ایران و آزادیخواهان ایران اصلا بوجودش قائل نبودند اگر - حالا خواستند که بوجود بیاورند لا اقل - بایستی ارحمت مزایا و امتیازات در عداد - مجلس شورای ملی باشد نه اینکه يك آقا بالاسری بالای مجلس شورای ملی بشود چه باوجود ۶ سال مدت آنها فلا مقام ثابت دارند و مجلس شورای ملی آب گذراست و همین دلیل است که بمبارزه ملت ایران که امروز متمرکز است در آقایان لبخند تسخر میزند (صحیح است) آقایان - قانون میکذرانید آنجا می رود دفن میشود برایش تعبیر و تفسیر میکنند و میکذرانند تا بماند پس برای اینکه این امتیاز ازین - برود برای اینکه بر فرض مجال که وجود او بدردی بخورد در عداد مجلس باشد باید امتیازات او در حدود مزایای نمایندگان مجلس شورای ملی باشد نه بیشتر برای اینکه لا اقل از تجاع هم وزن آزادیخواهی باشد دیگر رجعانی نداشته باشد اما بطور باین تفسیر رسیدیم عرض کردم این مسأله مبتلا به ماست به این راه حلی است که برای اجتناب از انقلاب بنظر رسیده است این عبارت از اینست که اولاً تفسیر قانون از مختصات نمایندگان محترم - مجلس شورای ملی است و سنا تهرادر این باب - کاره ای نیستند ، این اصل اول اصل دوم عبارت از اینست که در تمام اصول قانون - اساسی و متمم قانون اساسی ماده ای ذکر نشده است که مجلس سنا مدت شش چند سالست ما هم مورد ابتلایمان هست که ببینیم این مدت باید چند سال باشد در چنین موردی کار بایستی بمقایسه و با رجوع بسایر اصول که ممکنست در این کار برای ما راهنما باشد کارمان را انجام بدهیم مراجعه میکنیم - باصولی که در باب مدت صحبت کرده است

می بینیم هر جا صحبت از دوره تقنینیه و دوره منتخبه شده است صحبت از دوسال است و بیش از دو سال صحبت نیست کسی نمیتواند بگوید که آن روحیه ای که این جا صحبت شد راجع بمجلس سنا و آن - فکری که آزادیخواهان داشتند این بوده است که مجلس سنا استاده ببرد از این مزایایی که مجلس شورای ملی استفاده کرده کسی نمیتواند بگوید که آنها چنین میلی داشته اند ، که مقتضین قانون اساسی می - خواسته اند دوسال برای مجلس شورای ملی باشد و برای آنها شش سال باشد من گمان نمیکنم که هیچکس در این امر تردید بکند که مقتضین قانون اساسی یا متمم قانون اساسی در نظر داشتند که دوره سنا شش سال باشد حد اکثر محبتی که در باب آنها ممکن بوده است بکنند ، این بوده است که بگویند اینها مثل خود ما باشند کردلی ، اگر ماده صریحی آنجا بود که کار باینجا نمیکشد ولی دلائل استحصانی هست و استحصاناتیکه ما داریم عبارت از اینست که در ماده دیگری ، در اصل دیگری میگوید اجلاسات اینها مقارن است .

لازمه مقارن اجلاسات اینست که هر دو اینها دوساله باشند . کسی در باب اجلاس که تردیدی نمیتواند داشته باشد غرض از اجلاس دوره اجلاسیه بوده است . بدلیل اینکه در تمام قوانینی که گذشته است ، حتی قوانینی که برای مجلس سنا گذرانده اند دوره اجلاسیه را بهمین معنی گذرانده اند . و بنا بر این اگر ما این اصل را بگیریم که میکوبد اجلاسات مقارن است ، لازمه تقارن هم مدت بودنت نمیتواند آن شش سال باشد ، این دو سال ملاحظه میفرمائید اینکاری را که الان ما میخواهیم بکنیم یعنی میخواهیم اموری راجع بمجلس سنا را که درش صریحاً اختلاف شده است و مواد صریحی در قانون اساسی و متمم قانون اساسی نداریم - خواهیم نظری استنباط و استخراج بکنیم . این سابقه دارد . سابقه ای که همین چندماه پیش همین وکلای سنا آن سابقه را ایجاد کردند بسرو سینه میزدند که باید اینطور باشد یعنی هر چیزی هر مطلبی راجع بسنا هست ، اگر صراحت داشته باشد در این قانون اساسی و متمم قانون اساسی دیگر بحثی نیست . اگر صراحت نباشد آنها بمقایسه خودشان با مجلس شورای ملی میخواهند استنباط حکم کنند . یکی از آنها که الان در نظر بنده است میخواهم بر عرض برسانم :

همه اینها بقیه یاره میکردند که آقایان ما هم مصونیت داریم ، اگر آقایان تمام قانون اساسی و متمم قانون اساسی را بخوانند یک اصل پیدا نمی کنند که بگوید سنا تور مصون است یا سنا مصونیت دارد ولی همه این را قبول میکردند روی چه؟ روی مقایسه ، میکفتند اگر مجلس سنا

میبایستی باشد ناچار باید از مزایای مجلس شورای ملی هم استفاده کند . بنا بر این گفتند نظر باینکه قانون اساسی گفته است که نمایندگان مجلس شورای ملی مصون هستند باید آنها هم مصون باشند و خود آن ها بر این ترتیب اثر دادند و از مصونیت بحث کردند و همه هم گفتند که بلی ، مصون هستند . بنا بر این اگر آقایان این را اصلاح مملکت بدانند و بآن رای بدهند هم بر طبق مصلحت و هم بر طبق اصول کلی قانون اساسی رفتار شده است (صحیح است) و از همه مهمتر این است که رفع تبعیض شده باشد اشخاصی هستند که اینها را اصلا قبولشان ندارد نمک معتقد هستیم و قبولشان داریم لا اقل باید آن قدر قبولشان داشته باشیم که مثل خود ما باشند . دیگر آقا بالا سر ما نباشند و داشتن مدت طولیتر قطعاً با آنها این مزیت را میدهد و برای آنها این اشتباه را ایجاد میکند دوستان بنده مکرر میگویند پرنگووازی این جهت که دوست میکوبد باید قبول کرد برخلاف آنچه یکبار در اولن میگفت که بایستی قبول کرده باشند و بنده فقط یک جزء را پیش نهاد میکنم که اضافه شود و آنجا نوشته بشود که مدت دوسال از کی تا کی است که بعد این اشکال پیش نیاید (صحیح است) و باز دوباره اینجا مجبور نشویم که يك تفسیری بر تفسیر بکنیم

نایب رئیس - چون آقای دکتر شایگان بعنوان موافق صحبت کردند و از اول همینطور توضیح دادند اگر مخالفی نیست مذاکره در کلیات را کافی بدانم ولی قبل از اینکه پیشنهادات مطرح بشود باید بکفایت مذاکرات رای بگیریم با آقایان اطلاع بدهید که بیایند توی جلسه (شمس قنات آبادی - توی اطلاق هیئت رئیس هم یکمده نشسته اند) (در این هنگام عده کافی شد) آقایانی که با کفایت مذاکرات در کلیات نسبت بطرح تقدیمی موافق هستند قیام کنند (اکثر برخاستند) تصویب شد دو پیشنهاد رسیده است که قرائت میشود (پیشنهاد آقای خلغالی بشرح زیر قرائت شد) پیشنهاد میکنم تبصره زیر را بماده واحده اضافه فرمائید

تبصره - تصریح میگردد که ماده واحده مطروحه و تفسیری که بعمل آمده عطف با سابق میشود یعنی احتساب از تاریخ تأسیس و تشکیل فعلی مجلس سنا خواهد بود

نایب رئیس - پیشنهاد آقای دکتر گیان هم قرائت میشود (بشرح زیر قرائت شد) اینجانب پیشنهاد مینمایم عبارت ماده واحده بنحو ذیل اصلاح شود : مدت دوره تقنینیه مجلس سنا مساوی با مدت دوره تقنینیه مجلس شورای ملی خواهد بود

نایب رئیس - آقای خلغالی

خلخالی - البته درباره مجلس سنا آقایان بترتیب بیاناتی فرمودند و من نظرم از این تبصره‌ای که پیشنهاد کردم فرم دخیل مقدر بود بقول علماء همانطور که جناب آقای دکتر شایگان هم تصریح فرمودند تقارن اجلاسات میرساند که مجلس سنا باشورا باید مقدم و همزمان باشد و این قهرا از روزیکه سناتشکیل شده باید احتساب بشود و ممکن بود که بنظر بعضی از آقایان برسد که این ماده واحده بعد از این مورد عمل قرار بگیرد و مجلس سنا دوسال دیگر باشد من مخصوصاً تصریح کردم که مجلس سنا از روزیکه تقریباً سه سال پیش تشکیل شده دوسال را باید حساب کرد یعنی نمره این مطلب و نتیجی که بدست میاید این است که با احتساب این مدت تقریباً مدت مجلس سنا تمام شده و چون نظراً این است که همانطور که آقایان فرمودند با مشیرقانون حق را از باطل جدا کنیم، نتخواستیم از راههای دیگر احصاءات ملت ایران و منویات و خواستهای آنها را بمنصه ظهور برسانیم. باوجود این بنده عرض میکنم که این امر دالت تضمینی بقبول مجلس سنا بر خلاف فلسفه‌ای که آقایان فرمودند نیست و ندارد. یعنی اگر این ماده واحده را بمجلس آوردیم دالت بر این ندارد که این مجلس سنا را با آن مقدماتی که آوردند، قبول داریم، خیر قبول نداریم، بلکه ما میخواهیم در این مملکت منظور ملت را که برداشتن سدها از جلوای ملت است بوسیله قانون عملی بکنیم و اگر چنانچه این ماده واحده را عطف بامسابق نکنیم و در این تفسیری که بنده عرض میکنم که از احتساب مدت روز تشکیل است بعمل نیاید دوسال دیگر زنجیر دریای ملت ایران نهاده شده است بنابراین من استدعا میکنم که آقایان باین تبصره‌ای که اینجا تصریح شد، کرچه آن ماده واحده مطلب را میرساند ولی این پیشنهاد تصریح میکند برای بدهند و تصویب فرمایند.

نایب رئیس - باین تبصره مغالفی هست ؟ (قات آبادی - بنده مخالفم)

دکتر شایگان - آقای خلخالی خواهش میکنم صرف نظر فرمایند

قات آبادی - نسبت به پیشنهاد جنابعالی و خواهش رفا توأم، همین کار را سوا هم کرد. این تبصره‌ای که جناب آقای خلخالی پیشنهاد فرمودند، اساساً اینطور است که آقایانی که وارد این جریان هستند و بهتر حق اظهار نظر دارند، اصلاً تفسیر هائیکه مجلس شورای ملی میکند تبصره بردار نیست. علاوه چون تا کنون راجع بمدت نمایندگی مجلس سنا از طرف مجلس شورای ملی تفسیری نشده بوده و این اولین دفعه است که مجلس تصمیم گرفته است اصول قانون اساسی را تفسیر بکند و مدت نمایندگی را روشن بکند مسلماً این خود بخود عطف بامسابق میشود (یک نفر از نمایندگان -

تفسیر تا عده اش اینست که عطف بامسابق میشود. قانون است که عطف بامسابق نمیشود) تفسیر عطف بامسابق میشود باین مانظور که آقایان محترم از آقای خلخالی خواهش کردند، ایشان تبصره‌شان را پس میگیرند. اما بنده یک نکته‌ای را میخواهم عرض کنم از خلخال مخالفت باین تبصره پیشنهادی آقای خلخالی، و اجازه گرفته بودم که در کلیات صحبت بکنم و مجال پیدا نشد و آن اینست که آقایان نمایندگان وقتی در یک مملکتی شرایط زندگی مثل مملکت ما می شود، یعنی یک دسته‌ای همه چیز داشته باشند و یک دسته‌ای از همه چیز محروم باشند یعنی یک دسته خیلی و معدود انگشت شمار مثل اکثریت آن سنای گذشته، چون بعقیده بنده دیگر سنائی وجود خارجی ندارد، مثل اکثریت سنای گذشته و بعضی آقایان دیگر همه چیز داشته باشند و یک دسته اکثریت یعنی نود و نه درصد افراد این مملکت هیچ چیز نداشته باشند، در این مملکت تصادم، اعتصاب، شورش، عصیان، طغیان حتمی است کار مملکت ما باینجا رسیده اگر عقلای قوم و آشنائی که می دانند و درک کرده اند که اگر این مملکت باشد آنها هم می توانند وزیر شوند و کبیل بشوند. آقا بشوند، محترم بشوند، این هدم تعادل و این عدم توازن را عافلان و عادلانه تعدیلش بکنند. مسلماً انقلابی که تر و خشک را با هم میسوزاند بوجود نمی آید. بنابراین، این طرح پیشنهادی و این تفسیر قانون اساسی و روشن کردن تکلیف آقایانی که تا دیروز مدعی نمایندگی مجلس سنا بوده اند، برای جلوگیری از انقلابی است که تمام علافندان به بقاء استقلال کشور معتقدند که نباید امروز انقلاب شود، چون ما معتقدیم در عین حال میدانیم که چون تا این آقایان هستند و یا نظایر آنها در این مملکت آزادانه زندگی میکنند و بدبختانه حکومت میکنند طبقات محروم بقتشان نمی رسند. لذا اینطور تصمیم گرفته شد که این تفسیر شود و جلوگیری از ترسناکی بکنند ای که مملکت را باین حد از سیروزی و بدبختی رسانیده اند گرفته شود آقایان باید یک عده ای فدای مملکت بشوند. باید یک عده ای نابود بشوند تا ایران سربلند و پرافتخار توأم با یک عدالت واقعی وجود داشته باشد و آن عده‌ای که باید معدوم و نابود بشوند و از صحنه اجتماع خارج بشوند مسلماً اشخاصی هستند که تا کنون برای این مملکت اسباب بدبختی و بیچارگی بوده اند. هیئت های حاکمه سابق بوده اند که اکثرشان در سنای سابق جمع شده اند بنابراین، این آقایان باید فدای مملکت و عظمت ایران بشوند یک طوماری هم رسیده از سرچشمه وسایر جاها راجع به پشتیبانی از دولت در قطع

را عله و تقاضای انزال سنا) یک نفر از نمایندگان - این تفسیر است) بیخشنده همین تفسیر

نایب رئیس - آقای خلخالی **خلخالی** - بطوریکه مذاکره فرمودند بنده هم در پیشنهاد خودم هم در عریضم تصریح کردم که عطف بامسابقی که در خود ماده هست تصریح بشود بنا بر این چون در خود ماده هست بنده پس میگیرم

نایب رئیس - پیشنهاد آقای دکتر کیان قرائت میشود

اینجناب پیشنهاد می نماید عبارت ماده واحده بنحویذیل اصلاح شود

مدت دوره تقنینیه مجلس سنا مساوی با مدت دوره تقنینیه مجلس شورای ملی خواهد بود

نایب رئیس - آقای دکتر کیان **دکتر کیان** - بنده خیلی خوشوقتم که یک بحثی را که از ابتدای دوره گذشته طرح کرده بودم تا حدی دارد نتیجه نهائیش میرسد (حاج سید جوادی - الحدالله)

آقایانیکه در دوره یازدهم هم در مجلس شورای ملی تشریف داشتند خوب بخاطر این دارند که از ابتدای مواجهه مجلس شورای ملی و مجلس سنا عقیده بنده این بود که مجلس سنا بایستی در حدود خیلی معدودی محدود باشد و مداخلاتش در امور تقنینیه بسیار ناچیز و جنبه مشورتی داشته باشد این بحث گرازا و مخصوصاً در موضوع بودجه بهرات مطرح شد و جناب آقای د کتر مصدق هم که آنوقت نماینده بودند حضور داشتند و آنوقت هم بنده پیش از تمام دوستان دیگر سماعی بودم که اقلاً بردن بودجه را بمجلس سنا جلو گیری بکنیم و بعقیده بنده که هنوز هم در این عقیده راسخم اساساً آنچه مربوط بدخل و خرج کشور است لزومی ندارد که بسنا برود و این رسمی هم که بعداً برقرار گردید بر خلاف نظر بنده و بعضی از رفا برخلاف قانون اساسی است و بودجه نباید بمجلس سنا برود، حتی از لحاظ مشورتی اما در موضوع این مدت، بنده این را هم کاملاً معتقدم که بایستی تعدیل بشود و این تفسیر هم بسیار تفسیر بجائی است بنده پیشنهاد کرده ام که بجای اینکه مدت را دوسال بنویسیم، بنویسیم که مدت دوره تقنینیه مجلس سنا مساوی و معادل دوره تقنینیه مجلس شورای ملی خواهد بود این البته همان دو سالی که در آنجا هست تأمین کرده در عین حال جای این بحث احتمالی را هم که سابقه در مجلس شورای ملی دارد باز گذاشته است که اکثر مدت مجلس شورای ملی تفاوت کرد و بر مدتش افزوده شد، آنوقت در آن موقع هم باز این محدودیت دوسال باقی نماند و اگر در آتی برمدت مجلس شورای ملی اضافه شد همانقدر هم بدوره مجلس سنا افزوده خواهد شد از اینجهت است که بنده میخواهم عرض

کنم چون این جنبه تفسیری دارد و چون بیاناتیکه آقایان فرمودند و استدلالهایشان همه بر این اساس بود که هیچ جا قانون اساسی از لحاظ مجلس سنا تبعیض و برتری قابل نشده است و از این لحاظ بایستی تساوی داشته باشند با این کلمه تساوی، بعقیده بنده نظر آقایان را کاملاً تأمین میکند و نسبت بدو سال هم محدود میکند و در آتی هم اگر تغییری در مدت مجلس شورای ملی داده شد نسبت بمجلس سنا هم همینطور عمل میشود بنا بر این عریضیکه کردم بجای آن وقت این را تصویب فرمائید که هر دو نظر تأمین بشود

نایب رئیس - آقای اخگر **اخگر** - مطلبی که در اینجا مذاکره شده است و مطرح شده، تصویب شده، یک مطلب خیلی ساده بود، تفسیر قانون بود که مدت سنا چقدر بایستی باشد همانطور که در این طرح پیش بینی شده دو سال باید باشد، این پیشنهادی که جناب آقای دکتر کیان فرمودند اگر قبول شود اسباب اشکال بیشتری خواهد شد برای اینکه ممکن است دوره های اجلاسیه مجلس سنا با هم تقارن نداشته باشد مثل همین حالا و ممکن است که مجلس سنا نباشد شور باشد شور باخواهد انتخاباتش را شروع بکند. تعطیلی پیدا شد مجلس سناست این اشکالات در صورت قبول - پیشنهاد جناب آقای د کتر کیان پیدامی میشود و ممکن است مجلس اجباراً دچار - تعطیل بآید تکلیفی شود بنا بر این پیشنهاد میکنم که آقای د کتر کیان پیشنهادشان را پس بگیرند و یک پیشنهاد دیگر هم داریم آن اینست که استدعا میکنم که آقایان دیگر پیشنهاد فرمایند

نایب رئیس - آقای دکتر کیان **دکتر کیان** - باتذکراتی که بعضی از دوستان دادند بنده این جور احساس می کنم که منظور اساساً تأمین است و نظراین است که دوسال باشد بنا بر این پیشنهاد خودم را پس میگیرم

نایب رئیس - بنا بر این چون آقایان پیشنهادات را پس گرفتند ماده واحده دوم رتبه قرائت میشود (ماده واحده بشرح سابق قرائت شد) آقایانی که باماده واحده موافقت دارند قیام فرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد لایحه حکومت نظامی مطرح است

شمس قنات آبادی - بنده یک تذکری دارم این آقایانی که تا دیروز اینجا سناتور بودند حق ندارند دیگر بیایند اینجا جلسه بکنند و اگر بخواهند بیایند اینجا باید از آقایان نمایندگان بلیط بگیرند و بیایند تماشا (خنده نمایندگان)

نایب رئیس - بنده عقیده ندارم که مطالب زننده از طرف آقایان نمایندگان عنوان بشود ولی آنچه مسلم است این است

که دوره مجلس سنا خاتمه یافته تلقی میشود

۴ - معرفی آقای مفتاح بمعاونت وزارت امور خارجه بوسیله آقای وزیر امور خارجه نایب رئیس - آقای وزیر امور خارجه فرمائید

وزیر امور خارجه (آقای دکتر فاطمی) - با اجازه آقایان نمایندگان محترم جناب آقای عبدالعسین مفتاح را که آقایان بطرز کار و مخصوصاً خدماتی که راسر نفت در مأموریتهایشان انجام داده اند آشنا هستند بمعاونت وزارت امور خارجه معرفی میکنم (مبارکت)

۵ - تقاضای آقای دکتر بقائی راجع به طرح لایحه دوره شانزدهم در مورد مستمری ورثه سرهنگ نوریشاد طبق ماده ۴۱ آئین نامه داخلی **دکتر بقائی** - بنده باخطار نظامنامه ای دارم **نایب رئیس** - طبق چه ماده ؟ **دکتر بقائی** - طبق ماده ۴۱ (فرمائید) **دکتر بقائی** - طبق ماده ۴۱ آئین

نامه داخلی مجلس شورای ملی لوابح و طرح هائیکه در هر دوره تقنینیه بمجلس تقدیم شده و بلا تکلیف مانده، باید دولت آشنائی که لازم میدانند در ابتدای دوره بعد تقدیم کنند برای اینکه بتصویب برسد یا اینکه برای بتصویب رساندن همان لوایح و پیشنهادات در دوره شانزدهم بطوری که آقایان محترم اطلاع دارند، در وقایع آذرماه یکی از افسران شرافتمند شهربانی مرحوم سرهنگ نوریشاد بشهادت رسید و برای او یک لایحه ای تنظیم شد متأسفانه مصادف با آخر مجلس شد تمام کارهای این لایحه شده است فقط برای نهائیش باقی مانده و لایحه بتصویب کبسیون بودجه هم رسیده و یک رأی نهائی لازم - دارد که باید داده شود چون خانواده مرحوم سرهنگ نوریشاد در منتهای استیصال هستند طرحی برای آن مرحوم تهیه شده و بامضای آقایان نمایندگان رسیده که تقدیم مقام ریاست میشود

۶ - طرح لایحه تمدید حکومت نظامی در طهران **نایب رئیس** - عرض کنم که تقدیم - این طرح احتیاج باخطار نظامنامه نداشت لایحه حکومت نظامی مطرح است

که قرائت میشود (بشرح زیر قرائت شد) ریاست محترم مجلس شورای ملی لایحه اجازه تمدید مقررات حکومت نظامی در طهران و حومه برای مدت دومه از تاریخ پنج صبح روز ۲۹ مهرماه ۱۳۳۱ که در جلسه روز شنبه ۲۶ مهرماه ۱۳۳۱ بتصویب مجلس سنا رسیده است بضمیمه ایفاد میگردد

نایب رئیس مجلس سنا - دکتر سعید مالک

لایحه قانونی اجازه تمدید مقررات حکومت نظامی در طهران و حومه ماده واحده - بدولت اجازه داده می شود که مقررات فرمانداری نظامی را در طهران و حومه برای مدت دو ماه دیگر از تاریخ پنج صبح ۲۹ مهرماه ۱۳۳۱ تا پنج صبح ۲۹ آذرماه ۱۳۳۱ تمدید نماید

ماده واحده فوق در جلسه روز شنبه ۲۶ مهرماه ۱۳۳۱ بتصویب مجلس سنا رسیده است

نایب رئیس مجلس سنا - دکتر سعید مالک

نایب رئیس - آقای خلخالی (حاج سید جوادی - بنده مقدم بودم) ایشان در لیست اسم نوشته بودند قبلاً (حاج سید جوادی - خیلی مرحمت فرمودند) فرمائید آقای خلخالی

خلخالی - من راجع باین لایحه لازم نمی دانم مطالب زیادی عرض کنم فقط نظر آقایان را باین نکته جلب می کنم که چندی پیش لایحه حکومت نظامی تهیه شده بود البته چون آقایان نمایندگان مخالف بودند مسترد داشت همان دلایلی که راجع باسترداد این لایحه در آن موقع بود اکنون هم بقوت خود باقی است یعنی مطلب جدیدی اتفاق نیفتاده است (در این موقع مجلس از اکثریت افتاد)

۷ - ختم جلسه بعنوان تنفس نایب رئیس - اجازه فرمائید عده کافی نیست پیشنهاد تنفس هم رسیده والان عده برای رأی گرفتن کافی نیست خود بنده پنج دقیقه تنفس اعلام میکنم حق آقای خلخالی هم محفوظ است (مجلس مقارن ظهر بعنوان تنفس ختم و دیگر تشکیل نگردید)

نایب رئیس مجلس شورای ملی - احمد رضوی